

УДК 070:654.19]:37(477)

Тетяна Локоть

ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ РАДІОЖУРНАЛІСТИКИ

У статті викладання повинної радіожурналістики розглядається під практичним кутом зору, оскільки журналістика є передусім щоденною практичною діяльністю, яка вимагає, окрім спеціальних знань, ще й конкретних навичок, умінь. Аргументація саме такої концепції викладання ґрунтується на прикладах організації навчального процесу в Могілянській школі журналістики, у свою чергу запозиченого з досвіду британських партнерів (Лідський університет).

Інформаційна галузь журналістики стає дедалі впливовішою та відповідальнішою в українському суспільстві. Після подій «помаранчевої» революції суттєво підвищилися вимоги суспільства до журналістів, які нині, як ніколи, мають дотримуватися високих професійних стандартів. Отже, слушним видається твердження, що інформаційну журналістику слід викладати так, аби студенти отримали усі необхідні знання та навички для кваліфікованої роботи у засобах масової інформації.

Не є секретом, що журналістика як наукова дисципліна лише в останні роки позбулася статусу «філологічної» та почала розглядатися як окрема наука. Такий стан речей, звісно, не сприяв розвитку журналістики, оскільки навчальні заклади виявилися неготовими до викладання нових стандартів журналістики. Тому сьогодні треба докладати багато зусиль, аби віднайти методику та технологію викладання, придатні саме для журналістики, а не позичені в інших дисциплінах. Основною ж «ведмежою послугою», яку

зробила журналістиці її «філологічність», на нашу думку, є затеоретизованість журналістики, розглядання її як лінгвістичної науки, а не як набору вміннь, навичок та майстерності. Адже інформаційна журналістика - це не лише робота з текстом, реченнями, словами; це вміння побачити інформаційний привід, знайти потрібну людину та отримати коментар, увімкнути диктофон у потрібну мить, швидко змонтувати сюжет тощо. Саме у поєднанні теоретичних знань та умінь застосувати їх на практиці й полягає професіоналізм журналіста.

З інформаційною радіожурналістикою ситуація взагалі майже кумедна: якщо послухати українські радіостанції, виникає враження, що інформація радіослухачам не потрібна взагалі. Поодинокі голоси розмовного радіо (напр., радіо «Ера») перекриваються годинами музики та балачок у прямому ефірі, а новини можна почути щонайбільше протягом п'яти хвилин щогодини, та й то не на кожній радіостанції. Чому створилася така ситуація? Чим вона зумовлена - попитом чи пропозицією? Хіба людей не цікавить, що відбувається у країні? Навряд чи. Найімовірніше, що радіостанції не мають кваліфікованих репортерів та редакторів, які можуть готувати новини та інформаційні програми і тим самим збільшувати рейтинги своєї станції.

Отже, актуальність пошуку методик викладання практичної інформаційної радіожурналістики пояснюється, по-перше, дуже малим досвідом такого типу освіти в Україні і, по-друге, потребою мас-медійного ринку у кваліфікованих кадрах, які не вимагають додаткового навчання на робочих місцях.

Слід зазначити, що більшість авторів існуючих підручників з радіожурналістики (напр., Є. П. Прохоров, В. В. Ворошилов, С. А. Михайлов, А. А. Шерель, В. Я. Миронченко) зосереджують увагу переважно на історії радіожурналістики та становлення журналістської освіти в Україні, але майже ніхто не звертається до теми важливості саме практичного боку викладання дисципліни [1]. Тобто радіожурналістика вивчається як теоретична структура, а практичний аспект її викладання майже нерозвинутий. У друкованих виданнях, присвячених цій темі, немає відповідей на такі важливі питання: чому саме слід навчати студентів? Яким чином будувати навчальний процес? Як передати майбутнім журналістам не лише теоретичні знання, а й конкретні навички, які вони зможуть використовувати на практиці? Саме практичні результати навчання, на нашу думку, є важливими у викладанні радіожурналістики, оскільки студенти піс-

ля навчання працюють у радіомовленні - сфері, яка є глибоко практичною та вимагає від журналіста насамперед швидкого виконання редакційних завдань.

З огляду на те, що наукового підґрунтя для запровадження нової методики викладання радіожурналістики в Україні майже не існує, ми пропонуємо розглянути процес викладання у Могилянській школі журналістики та на її прикладі окреслити, що має являти собою модерна радіожурналістика як дисципліна у ВНЗ. При цьому слід зазначити, що, оскільки Могилянська школа журналістики пропонує програму магістерського рівня, ми будемо спиратися саме на особливості та потреби студентів-магістрів у галузі журналістики. Однак ми впевнені, що багато з того, про що йтиметься далі, стосується також і студентів бакалаврського рівня (хоча від них, звичайно, вимагається менше, оскільки загальний рівень знань випускника середньої школи значно відрізняється від рівня вступаючих до магістратури).

Могилянська школа журналістики (МШЖ) у викладанні радіожурналістики, так само як і інших дисциплін, прагне поєднати специфіку української медіа-сфери, надбання вітчизняної радіожурналістики та корисний досвід західних колег. Основними засадами викладання та вивчення радіожурналістики в МШЖ є такі:

- Поєднання теорії та практики у такий спосіб, аби надати студентам ефективні інструменти для використання у журналістській роботі одразу після закінчення навчання.
- Вироблення вміння одразу на практиці застосувати набуті знання, що дає змогу зрозуміти взаємозв'язок теоретичної та практичної журналістики.
- Максимальна інтерактивність навчального процесу, заохочення студентів до висловлювання власних поглядів та активної участі у всіх практичних завданнях.
- Практична спрямованість оцінювання знань та умінь студентів: письмові іспити обов'язково супроводжуються практичними проектами (напр., підготовкою інформаційної радіопрограми). Праця у групах також є психологічною підготовкою до майбутньої роботи у редакції/нюзрумі.
- Проведення тренінгів та диспутів з окремих тем радіожурналістики відомими фахівцями (журналістами-практиками, медіа-експертами тощо), що дає змогу студентам познайомитися з професійними колами та краще зрозуміти сучасні реалії української й західної журналістики.

Тепер детальніше зупинимося на кількох із зазначених вище засад. Особливу увагу ми приділяємо поєднанню теорії та практики у радіо-журналістиці. Студенти мають розуміти визначення таких понять, як «новина», «радіосюжет», «інтерв'ю», але надзвичайно важливо, аби це розуміння мало практичне підґрунтя. Ми повинні навчити їх не просто знати, що таке новини, а вміти робити ці новини цікавими для аудиторії.

Так само, вивчаючи законодавчу базу радіомовлення, майбутні журналісти повинні не лише знати закони, а й розуміти, як кожен із законів сприяє чи заважає професійній діяльності, чому до законів вносяться певні поправки, як використовувати інформаційне законодавство, щоб захистити себе та свою справу.

Отже, практичне застосування набутих знань дає змогу студентам не тільки зрозуміти «як правильно», а й «чому правильно саме так», бо вони на практиці бачать дію цих певних правил. Практика є незамінною частиною навчання студентів-магістрів, оскільки досвід роботи *in the field* (англ. - у полі, тобто в справжніх умовах роботи журналіста) - один з найцінніших здобутків молодих журналістів. Ми вважаємо за потрібне навчити їх працювати з професійною технікою, з людьми, а не вдовольнятися абстрактними прикладами. Це дасть змогу студентам швидше пристосуватися до реалій журналістської роботи і професійно робити свою справу: подавати достовірну інформацію, задавати незручні питання, робити якісний інформаційний продукт для своїх слухачів та завойовувати їхню довіру [2]. Кожен журналіст має навчитися користуватися своїми правами (не лише теоретично) у повсякденній роботі - беручи коментар у чиновника, спілкуючись з представниками правоохоронних органів тощо. Адже, як зазначає Тім Вайт, викладач Лідського університету (Велика Британія), це Богом дане право журналіста звертатися до будь-кого з питаннями. Бо, якщо людина обіймає публічну посаду, вона несе відповідальність перед суспільством і підзвітна йому [3].

З огляду на те, що МШЖ прагне навчання студентів наблизити до реального життя, дуже важливо, аби викладачі практичних дисциплін (радіо-, тележурналістика тощо) самі були практикуючими журналістами. Вони зможуть краще пояснити студентам, чого їм чекати та чого очікують від них, а також сприятимуть тому, що студенти завжди будуть в курсі останніх тенденцій та подій у медіа-сфері, що значно полегшить процес навчання.

Зміни у системі оцінювання студентів, запро-

ваджені у Могилянській школі журналістики, також сприяють розвитку критичного мислення та реалістичного світосприйняття у магістрів. В основу цієї системи покладено систему оцінювання студентів Лідського університету, адаптовану до української освіти. Ключовою відмінністю такого оцінювання, на думку Джудіт Стампер, декана факультету ТБ та радіо Лідського університету, є те, що результати роботи студентів оцінюються впродовж усього періоду їхнього навчання. Вперше оцінюються практичні навички студентів, адже для роботи журналіста це так само важливо, як і теоретичні знання [4]. Процес оцінювання є відкритим, отже, студенти мають змогу бачити, яким чином приймав рішення про оцінку викладач. Викладачі, в свою чергу, можуть спостерігати за розвитком студентів, спираючись на наративні коментарі інших викладачів.

Для адекватної оцінки рівня знань студента курсу радіожурналістики, ми пропонуємо запровадити іспит, який складається з двох частин - теоретичної та практичної. Зокрема, у 2004-2005 навчальному році в рамках курсу радіожурналістики кінцевий іспит для студентів складався з: а) письмового іспиту, де пропонувалося дати визначення кільком поняттям, а також написати про свої дії у певних професійних ситуаціях, запропонованих викладачем; б) групового практичного проекту, під час якого студенти у групах (по 5 осіб) мали власноруч підготувати та провести випуск інформаційної радіопроеграми, яка б включала в себе новини, сюжети та інтерв'ю. Отже, успішна оцінка за іспити складалася з перевірки як теоретичних знань студентів, так і вміння працювати з технікою, інформацією та людьми. Обов'язковим при цьому є спільний аналіз усіх практичних проектів (як протягом усього курсу, так і після іспитів), аби студенти мали змогу зрозуміти свої помилки і навчитися їх уникати у майбутньому.

Окремо слід сказати про етичний бік оцінювання роботи студентів. Ми вважаємо за доцільне одразу попередити студентів про заборону плагіату, аби вони уникали спокуси покористуватися чужою працею, а натомість призвичаювалися все робити самостійно. Укорінення звички цінувати роботу інших сприятиме у подальшому формуванню в наших студентів репутації професійних та свідомих журналістів, а також значно полегшить їхні відносини із законом.

Якщо порівнювати Могилянську школу журналістики з іншими вищими навчальними закладами України, де викладають журналістику, то ідеї та зміни, запропоновані в МШЖ, можуть ви-

даватися занадто революційними. Однак ефективність таких заходів доводять, насамперед, самі студенти - випускники МШЖ. Майже 100 % наших випускників працюють за спеціальністю в найрейтинговіших електронних та друкованих ЗМІ, інформаційних агентствах. Важливість навчання практичним навичкам підтверджують інформаційні продукти, вироблені студентами під час навчання та тренінгів, - деякі з них є справді професійними. Загалом, випускники МШЖ, які

не лякаються аудіо- та відеотехніки, знають, що таке *інформаційний привід* і можуть швидко знайти потрібну інформацію або контакт - це саме такі журналісти, яких бракує українському суспільству. Не ідеалізуючи випускників МШЖ, ми, однак, вважаємо, що, вони більше пристосовані до реального життя, до нових вимог громади та до нової політичної ситуації, коли незалежність і свобода слова - головні пріоритети самих журналістів.

1. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики: Учебник для студентов вузов, обучающихся по направлению и специальности «Журналистика».- 5 изд., испр. и доп.- М.: Аспект Пресс, 2003.- 367 с; Ворошилов В. В. Журналистика.- Учебник. 2-е изд.- СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2000.- 336 с; Миропченко В. Я. Основы информационного радиомовлення: Підручник.- К.: ІЗМН, 1996.- 440 с; Михайлов С. А. Современная зарубежная журналистика: правила и парадоксы.- СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2002.-446 с; Радиожурналистика: Учебник / Под ред. А.А. Шереля.- 2-е изд.- М.: Изд-во МГУ, Изд-во «Высшая школа», 2002.- 304 с.
2. Інтерв'ю з Джудіт Стампер: «Джудіт Стампер: «Завжди

задавайте незручні питання і робіть це настирливо». Центр медіареформ, 2003.- <http://mediareform.com.ua/old/article.php?articleID=62>.

3. Інтерв'ю з Тімом Байтом: (*Тім Вайт*): «Що суттєво відрізняє британських студентів від українських, це розуміння ролі ЗМІ у суспільстві». Центр медіареформ, 2004.- <http://mediareform.com.ua/old/article.php?articleID=159>.
4. Інтерв'ю з Джудіт Стампер, «Це така невимовна радість робити радіопрограму не для політиків чи журналістів, а для людей». Центр медіареформ, 2004.- <http://mediareform.com.ua/old/article.php?articleID=146>.

Tetyana Lockot

PRACTICAL ASPECT OF TEACHING NEWS RADIO JOURNALISM

As soon as journalism is a practical everyday activity that demands special knowledge, certain skills and, most of all, experience, the teaching methods of news radio journalism are considered from the practical angle. The argumentation of the abovementioned concept is based on the organization of the curriculum process at Kyiv Mohyla School of Journalism that was borrowed from the experience of the British partners (University of Leeds, UK).